

Instytut Pamięci Narodowej - Poznań

<https://poznan.ipn.gov.pl/pl7/aktualnosci/167221,Wyjazd-Pamieci-do-KL-MauthausenGusen-i-Zamku-Smierci-Hartheim-w-Gornej-Austrii-1.html>
09.05.2024, 07:03

Wyjazd Pamięci do KL Mauthausen-Gusen i Zamku Śmierci Hartheim w Górnej Austrii - 18 czerwca 2022

18 czerwca 2022 r. KL Mauthausen (Memorial)

Następnego dnia polska delegacja, w której znaleźli się członkowie rodzin pomordowanych w niemieckich obozach na terenie Austrii, udała się na teren po byłych obozach koncentracyjnych kompleksu Mauthausen-Gusen.

Pierwszym punktem było zwiedzanie Mauthausen Memorial, które opowiada historię tego obozu. Obóz został założony w sierpniu 1938 r. Wtedy do tego miejsca, w okolicach kamieniołomów Wiener Graben, przybyli pierwsi więźniowie z KL Dachau. To właśnie z uwagi na bliskość wspomnianego kamieniołomu SS postanowiła zlokalizować w tym miejscu obóz, który przeszedł do historii jako jeden, obok KL Gusen, z najcięższych miejsc eksterminacji obywateli 28 narodowości, w tym głównie z Polski. Głównym zadaniem więźniów było wydobywanie kamienia, a był to jeden z najlepszych granitów w Europie.

Poprzez katorżniczą pracę osiągnano także wymiar polityczny. Była to eksterminacja więźniów. KL Mauthausen obok bliźniaczego KL Gusen należały do obozów III kategorii. Zesłanie do tego miejsca było nieorzeczoną karą śmierci. „Aspołeczny” więzień polityczny (tak Niemcy nazywali najwybitniejszych przedstawicieli polskiej inteligencji), który tam trafiał, w zamyśle SS nie rokował na „resocjalizację” i miał przeżyć zaledwie trzy miesiące. To była okrutna statystyka, która zbierała śmiertelne żniwo. Od momentu powstania obozu do jego wyzwolenia w maju 1945 roku, przez cały system KL Mauthausen-Gusen, który liczył ok. 100 podobozów, przeszło 190 000 osób, z czego 90 000 zmarło lub zostało zamordowanych. Najliczniejszą grupę wśród ofiar stanowili Polacy.

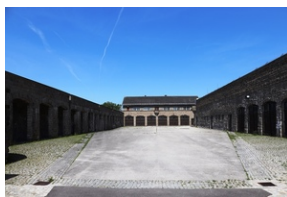
Uczestnicy w zadumie i skupieniu odwiedzili krematorium, gdzie zapalili znicze, zwiedzili wystawę stałą oraz złożyli kwiaty pod pomnikiem upamiętniającym polskie ofiary. Zapoznali się także z historią tego przerażającego miejsca.

Wyjazd Pamięci do Górnej Austrii 2022.
Wizyta w Miejscu Pamięci KL

Wyjazd Pamięci do Górnej Austrii 2022.
Wizyta w Miejscu Pamięci KL

Wyjazd Pamięci do Górnej Austrii 2022.
Wizyta w Miejscu Pamięci KL

Mauthausen.

Wyjazd Pamięci do Górnej Austrii 2022.
Wizyta w Miejscu Pamięci KL Mauthausen.

Mauthausen.

Wyjazd Pamięci do Górnej Austrii 2022.
Wizyta w Miejscu Pamięci KL Mauthausen.

Mauthausen.

Wyjazd Pamięci do Górnej Austrii 2022.
Wizyta w Miejscu Pamięci KL Mauthausen.

Wyjazd Pamięci do Górnej Austrii 2022.
Wizyta w Miejscu Pamięci KL Mauthausen.

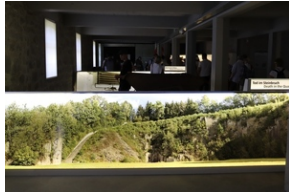
Wyjazd Pamięci do Górnej Austrii 2022.
Wizyta w Miejscu Pamięci KL Mauthausen.

Wyjazd Pamięci do Górnej Austrii 2022.
Wizyta w Miejscu Pamięci KL Mauthausen.

Wyjazd Pamięci do Górnej Austrii 2022.
Wizyta w Miejscu Pamięci KL Mauthausen.

Wyjazd Pamięci do Górnej Austrii 2022.
Wizyta w Miejscu Pamięci KL Mauthausen.

Wyjazd Pamięci do Górnej Austrii 2022.
Wizyta w Miejscu Pamięci KL Mauthausen.

Wyjazd Pamięci do Górnej Austrii 2022.
Wizyta w Miejscu Pamięci KL Mauthausen.

Wyjazd Pamięci do Górnej Austrii 2022.
Wizyta w Miejscu Pamięci KL Mauthausen.

Wyjazd Pamięci do Górnej Austrii 2022.
Wizyta w Miejscu Pamięci KL Mauthausen.

Wyjazd Pamięci do Górnej Austrii 2022.
Wizyta w Miejscu Pamięci KL Mauthausen.

Wyjazd Pamięci do Górnej Austrii 2022.
Wizyta w Miejscu Pamięci KL Mauthausen.

Wyjazd Pamięci do Górnej Austrii 2022.
Wizyta w Miejscu Pamięci KL Mauthausen.

18 czerwca 2022 r. KL Mauthausen (Schody Śmierci, lipa w Marbach)

Po wizycie w Miejscu Pamięci Mauthausen uczestnicy udali się pod „Schody Śmierci”, które od kilka lat mimo apeli polskiej strony, pozostają zamknięte. Prowadzą one z kamieniołomu Wiener Graben do obozu. Są złowrogim symbolem i koszmarem tego miejsca. Zostały wybudowane przez pierwszych więźniów KL Mauthausen z luźnych, granitowych bloków. W okresie funkcjonowania obozu tysiące mężczyzn ustawionych w pięcioosobowych szeregach kilkakrotnie w ciągu dnia wносиło po tych stromych schodach ociosane bloki skalne, z których w 1938 r. wybudowano zewnętrzny mur otaczający KL Mauthausen. Każdy z kamieni ważył kilkadziesiąt kilogramów. Dzięki ich ciężkiej pracy górujący nad miastem do dzisiaj „kamienny zamek” jest niemym świadectwem niemieckich i austriackich zbrodni dokonanych na terenie obecnej Austrii w okresie II wojny światowej.

W okolicy „Schodów Śmierci” znajduje się „bajoro” o zielonkawej barwie, do którego ze skalnych półek spychani byli więźniowie. SS-mani nazywali ich „spadochroniarzami”. Większość z zepchniętych w ten sposób więźniów traciła w okrutny sposób życie.

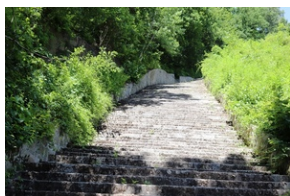
Wyjazd Pamięci do
Górnej Austrii 2022.
Wizyta pod Schodami
Śmierci i w
kamieniołomie Wiener
Graben.

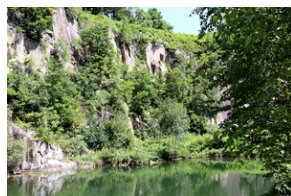
Wyjazd Pamięci do
Górnej Austrii 2022.
Wizyta pod Schodami
Śmierci i w
kamieniołomie Wiener
Graben.

Wyjazd Pamięci do
Górnej Austrii 2022.
Wizyta pod Schodami
Śmierci i w
kamieniołomie Wiener
Graben.

Wyjazd Pamięci do
Górnej Austrii 2022.
Wizyta pod Schodami
Śmierci i w
kamieniołomie Wiener
Graben.

Wyjazd Pamięci do
Górnej Austrii 2022.
Wizyta pod Schodami
Śmierci i w
kamieniołomie Wiener
Graben.

Wyjazd Pamięci do
Górnej Austrii 2022.
Wizyta pod Schodami
Śmierci i w
kamieniołomie Wiener
Graben.

Z kamieniołomu Wiener Graben delegacja udała się do pobliskiego miasteczka Marbach, gdzie w pięknych okolicznościach przyrody oddała hołd wszystkim pomordowanym i złożonym pod miejscową okazałą lipą. To u jej podnóży Niemcy i Austriacy z pobliskiego KL

Mauthausen mieli złożyć prochy tysięcy więźniów.

Wyjazd Pamięci do Górnej Austrii 2022.
Wizyta pod Lipą w Marbach.

Wyjazd Pamięci do Górnej Austrii 2022.
Wizyta pod Lipą w Marbach.

Wyjazd Pamięci do Górnej Austrii 2022.
Wizyta pod Lipą w Marbach.

Wyjazd Pamięci do Górnej Austrii 2022.
Wizyta pod Lipą w Marbach.

Wyjazd Pamięci do Górnej Austrii 2022.
Wizyta pod Lipą w Marbach.

Wyjazd Pamięci do Górnej Austrii 2022.
Wizyta pod Lipą w Marbach.

Wyjazd Pamięci do Górnej Austrii 2022.
Wizyta pod Lipą w Marbach.

Wyjazd Pamięci do Górnej Austrii 2022.
Wizyta pod Lipą w Marbach.

18 czerwca 2022 r. KL Gusen I

Kolejnym punktem tego dnia był teren po byłym niemieckim obozie koncentracyjnym Gusen oraz znajdujący się tam Memorial. Gusen jest dla Polaków miejscem wyjątkowym. Ten podobóz Mauthausen, który znajduje się zaledwie kilka kilometrów od niego, założono w maju 1940 r. z zamiarem wyniszczenia polskiej inteligencji i eksploatacji kolejnych kamieniołomów Kastenhoffen i Gusen. Obecnie na większości terenów po byłym obozie znajduje się osiedle mieszkaniowe. Jest to wynikiem powojennej dewastacji tego miejsca przez władze sowieckie oraz po 1955 r. celowej polityki zacierania śladów przez Republikę Austrii.

Polską delegację przybyłą do Gusen przywitał Dariusz Brożyniak, dziennikarz i działacz polonijny z Austrii oraz Rudolf Haunschmied, członek Komitetu Pamięci Gusen, który towarzyszył jej przez następne kilka godzin. Pełnił on rolę przewodnika m.in. po Memoriale. Pan Rudolf jest przyjacielem Polski i cenionym badaczem historii KL Gusen. Podczas zwiedzania z nim wystawy stałej o KL Gusen główną uwagę zwracały przerażające fotografie z wyzwolenia w maju 1945 r. obozu przez wojska amerykańskie. Wizyta w Memoriale była okazją do zadumy i refleksji, ale również do analizy sposobu prezentacji tej

trudnej tematyki przez Austriaków. Na terenie odsłoniętego w 1965 r. Memoriału znajduje się oryginalne, obozowe krematorium, w którym Niemcy i Austriacy spalili tysiące więźniów Gusen. To właśnie okolica krematorium jest jedynym upamiętnionym miejscem po tym jednym z najokrutniejszych z obozów funkcjonujących w okresie II wojny światowej.

Gusen był obok KL Mauthausen obozem III kategorii represyjności. Był on przeznaczony dla więźniów „nie rokujących jakiegokolwiek poprawy”. Do roku 1943 więźniowie pracowali głównie przy wydobywaniu granitu. Po tym okresie zmienił się profil funkcjonowania Gusen. SS przestawiło pracę na produkcję zbrojeniową, umieszczając infrastrukturę zakładów zbrojeniowych w drążonych przez więźniów sztolniach. Dotyczyło to zakładów Steyr-Daimler-Puch oraz Messerschmitt AG. To te zakłady korzystały z niewolniczej pracy więźniów.

Do Gusen trafiło ok. 71 000 osób z 27 krajów, z czego śmierć poniosła połowa z nich. Zginęło najwięcej Polaków. Z 35 000 osadzonych tam naszych rodaków zginęło 27 000. Jest to zatrważająca statystyka działalności Polenlager.

W niedalekiej odległości od Memoriału Gusen znajdują się pozostałości ostatniej infrastruktury obozowej wraz z okazałą, odrestaurowaną willą. Dzisiaj większość tych zabudowań stanowi własność prywatną, do której dostęp jest bardzo utrudniony. Dotyczy to m.in. głównej bramy obozowej (tzw. Jourhaus), która obecnie pełni funkcje mieszkalne.

Wyjazd Pamięci do Górnej Austrii 2022. Wizyta w Memorialie Gusen i rozmowa z Rudolfem Haunschmiedem.

Wyjazd Pamięci do Górnej Austrii 2022. Wizyta w Memorialie Gusen i rozmowa z Rudolfem Haunschmiedem.

Wyjazd Pamięci do Górnej Austrii 2022. Wizyta w Memorialie Gusen i rozmowa z Rudolfem Haunschmiedem.

Wyjazd Pamięci do Górnej Austrii 2022. Wizyta w Memorialie Gusen i rozmowa z Rudolfem Haunschmiedem.

Wyjazd Pamięci do Górnej Austrii 2022. Wizyta w Memorialie Gusen i rozmowa z Rudolfem Haunschmiedem.

Wyjazd Pamięci do Górnej Austrii 2022. Wizyta w Memorialie Gusen i rozmowa z Rudolfem Haunschmiedem.

Wyjazd Pamięci do

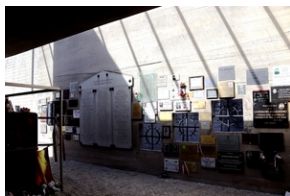

Wyjazd Pamięci do

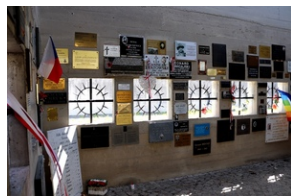
Wyjazd Pamięci do

Górnej Austrii 2022.
Wizyta w Memoriale
Gusen i rozmowa z
Rudolfem
Haunschmiedem.

Wyjazd Pamięci do
Górnej Austrii 2022.
Wizyta w Memoriale
Gusen i rozmowa z
Rudolfem
Haunschmiedem.

Górnej Austrii 2022.
Wizyta w Memoriale
Gusen i rozmowa z
Rudolfem
Haunschmiedem.

Wyjazd Pamięci do
Górnej Austrii 2022.
Wizyta w Memoriale
Gusen i rozmowa z
Rudolfem
Haunschmiedem.

Górnej Austrii 2022.
Wizyta w Memoriale
Gusen i rozmowa z
Rudolfem
Haunschmiedem.

Wyjazd Pamięci do
Górnej Austrii 2022.
Wizyta w Memoriale
Gusen i rozmowa z
Rudolfem
Haunschmiedem.

Wyjazd Pamięci do
Górnej Austrii 2022.
Wizyta w Memoriale
Gusen i rozmowa z
Rudolfem
Haunschmiedem.

Wyjazd Pamięci do
Górnej Austrii 2022.
Wizyta w Memoriale
Gusen i rozmowa z
Rudolfem
Haunschmiedem.

Wyjazd Pamięci do
Górnej Austrii 2022.
Wizyta w Memoriale
Gusen i rozmowa z
Rudolfem
Haunschmiedem.

Wyjazd Pamięci do
Górnej Austrii 2022.
Wizyta w Memoriale
Gusen i rozmowa z
Rudolfem
Haunschmiedem.

18 czerwca 2022 r. sztolnie „Bergkristall”, Gusen III

Po wstrząsającej wizycie w Memoriale Gusen, gdzie otwarte drzwi krematorium kontrastują z oknami domów jednorodzinnych, uczestnicy Wyjazdu Pamięci udali się autokarem w towarzystwie Rudolfa Haunschmieda i Dariusza Brożyniaka do miasteczka St. Georgen, gdzie znajdują się pozostałości infrastruktury firmy DEST oraz sztolnie jednej z największych fabryk zbrojeniowych III Rzeszy pod kryptonimem „Bergkristall” („Kryształ górski”). Firma DEST (Deutsche Erd- und Steinwerke GmbH) została założona przez SS i jej głównym celem była eksploatacja więźniów obozów koncentracyjnych. Firma czerpała z niewolniczej pracy więźniów ogromne zyski finansowe.

W drążeniu sztolni pod St. Georgen („Bergkristall”) oraz w zlokalizowanych w tych sztolniach niemieckich zakładach zbrojeniowych Messerschmitta pracowali głównie więźniowie KL Gusen II. Obóz został założony w 1944 r. w pobliżu macierzystego obozu Gusen I. Był to obóz z drewnianą zabudową, w którym przebywało w skrajnie trudnych

warunkach 17 000 więźniów. Ich głównym zadaniem było drążenie tuneli w „Bergkristall” oraz produkcja w sztolniach kadłubów do najnowocześniejszych samolotów odrzutowych będących na wyposażeniu III Rzeszy – Me 262. Do dzisiejszego dnia po tym obozie nie pozostał jakikolwiek materialny ślad, a wszystko za sprawą Amerykanów, którzy spalili go w 1945 r. z uwagi, jak twierdzą, na wybuch w obozie epidemii tyfusu.

Przed wejściem do jednej ze sztolni w „Bergkristall” znajduje się wystawa, także w języku polskim oraz tablica memoratywna poświęcona naszym rodakom. Potomkowie rodzin ofiar złożyli wieniec i zapalili znicz pod tablicą poświęconą ofiarom – tysiącom polskich więźniów obozów koncentracyjnych Gusen, zamordowanych i zamęczonych w tamtejszych sztolniach. Podobnie jak w innych podobozach kompleksu Mauthausen-Gusen, również w Gusen II i „Bergkristall” największą grupę narodowościową ofiar stanowili Polacy.

Po opuszczeniu „Bergkristall” polska delegacja udała się w kierunku mostu Schleppbahnbrücke, wybudowanego głównie przez polskich więźniów. Niezwykle ciężka, wycieńczająca praca oraz narzucony przez Niemców krótki termin realizacji inwestycji były powodem śmierci prawie wszystkich więźniów, którzy pracowali przy jego budowie. Most został odlany z jednej formy betonu i miał służyć wewnętrznej kolejce transportującej m.in. więźniów do budowy sztolni w „Bergkristall”.

Na zakończenie dnia Rudolf Haunschmied zabrał polską delegację do miejscowości Lungitz, gdzie znajdował się założony przez Niemców w grudniu 1944 r. obóz KL Gusen III. Był to niewielki obóz zlokalizowany kilka kilometrów od St. Georgen. Więźniowie pracowali tam m.in. w kuchni. Tradycyjnie największą grupę osadzonych tam osób stanowili Polacy. Gusen III został w maju 1945 r. wyzwolony przez wojska amerykańskie jako pierwszy z obozów Gusen. Dzisiaj w tym miejscu znajduje się tablica pamiątkowa.

Wyjazd Pamięci do Górnej Austrii 2022.
Wizyta na terenie
byłego obozu Gusen III
w Lungitz.

Wyjazd Pamięci do Górnej Austrii 2022.
Wizyta na terenie
byłego obozu Gusen III
w Lungitz.

Wyjazd Pamięci do Górnej Austrii 2022.
Wizyta na terenie
byłego obozu Gusen III
w Lungitz.

Wyjazd Pamięci do Górnej Austrii 2022.
Wizyta na terenie
byłego obozu Gusen III

Wyjazd Pamięci do Górnej Austrii 2022.
Wizyta na terenie
byłego obozu Gusen III

Wyjazd Pamięci do Górnej Austrii 2022.
Wizyta na terenie
byłego obozu Gusen III

w Lungitz.

Wyjazd Pamięci do
Górnej Austrii 2022.
Wizyta na terenie
byłego obozu Gusen IIII
w Lungitz.

w Lungitz.

Wyjazd Pamięci do
Górnej Austrii 2022.
Wizyta na terenie
byłego obozu Gusen IIII
w Lungitz.

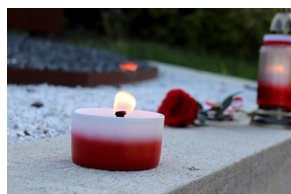
w Lungitz.

Wyjazd Pamięci do
Górnej Austrii 2022.
Wizyta na terenie
byłego obozu Gusen IIII
w Lungitz.

Wyjazd Pamięci do
Górnej Austrii 2022.
Wizyta na terenie
byłego obozu Gusen IIII
w Lungitz.

Wyjazd Pamięci do
Górnej Austrii 2022.
Wizyta na terenie
byłego obozu Gusen IIII
w Lungitz.

Wyjazd Pamięci do
Górnej Austrii 2022.
Wizyta na terenie
byłego obozu Gusen IIII
w Lungitz.